

**VERSLAG VAN DE MAANDELIJSCH
VERGADERING
OP WOENSDAG 7 OCT. 1936.**

Aanwezig de dames: A. Kemp-Dassen, H. v. Schaik en J. Sondeyker, benevens de heeren: Jos. Cremers, Fr. v. Rummelen, P. Schmitz S. J., D. v. Schaik, M. Kemp, A. Kostermans, P. Prick, Br. Bernardus, H. Jongen, Edm. Nyst, M. Mommsers, H. Kreutzer, J. Maessen, H. Kortebos, J. Rijk, H. Kruytzer, D. v. d. Gugten, L. Grossier en G. Waage.

Na opening door den Voorzitter krijgt P. Schmitz het woord.

Deze heeft voor de collectie van het Museum, behalve een aantal vischluizen (*Argulus foliaceus*), een zeldzamen kever meegebracht, die nog niet in het Museum aanwezig is, nl. *Metoeus paradoxus* ♀. Hij vond dezen medebewoner van wespennesten, die ter bezichtiging rondgaat, op 1 October l.l. in een grondnest van *Vespa vulgaris* aan den rand van het Heibosch onder Hulsberg. 's Avonds te voren had hij in het nest petroleum gegoten. Den anderen morgen waren, zooals gewoonlijk, de wespen buiten de raten dood, maar de talrijke larven en poppen nog levend. Ook de kever liep gezond en wel tusschen en over de raten rond. De ontwikkelingsgeschiedenis van dezen tot de familie Rhipiphoridae behoorenden parasiet schijnt, volgens Everts, nog niet in alle bijzonderheden opgehelderd te zijn. In Nederland is hij nog maar weinig waargenomen. Everts vermeldt in Col. Neerl. een vangst te Soest en te Roermond en in het Supplement een exemplaar van Valkenburg. Of dit laatste identiek is met het in de Collectie Wasmann aanwezige (Valkenburg, bij *Vespa vulgaris* 4 Oct. 1903 ♂), werd nog niet nagegaan. Er is in Nederland reeds veel, ook door spr., naar dezen zeldzamen kever gezocht, evenwel meestal zonder resultaat. De meeste kans om hem in de wespennesten te vinden, schijnt in het najaar te zijn. Overigens zocht spr. ditmaal naar geheel iets anders, nl. naar Phoriden van het genus *Gymnoptera* Lioy, waarvan de larven en puparia der inlandsche soorten nog onbekend, althans onbeschreven zijn. Hij vond dan ook in het onderzochte nest een zestal imagines van *G. vitripennis* Mg. Ook Oudemans schijnt deze Phoride uit wespennesten gekweekt te hebben; hij vermoedt, dat de larven daarvan zich voeden met den afval onder de grondnesten (de Nederl. insecten blz. 792).

De heer Marquet schonk 't Museum een fraaie collectie krijtfossielen, voornamelijk uit 't Kunrader Krijt, waaronder bladafdrukken van *Debeya serrata*. De heer Kortebos toont eenige larven, die hij vond tusschen hout en schors van een paal. Vermoedelijk zijn 't larven van *Anthaxia*. De heer v. Rummelen toont een blauwen vuursteen met banden. Blauwe vuursteen komen veel voor in 't Mioceen en zijn ook terecht gekomen in 't Diluvium. Ze bestaan uit SiO₂, dat rythmisch is neergeslagen. Eigenaardig is nu, dat deze steenen ook verweeren volgens deze rythmische neerslagen en

hierdoor ontstaan dan de banden. De heer v. d. Gugten toont Eschdoornbladen met de bekende zwarte vlekken, veroorzaakt door een schimmel, *Rhytisma acerinum*, en een steen, waarop 't Kostmos *Graphis scripta*. De Voorzitter toont een vrucht van *Magnolia tripetala* en laat een kies zien van een hollenbeer, *Ursus spelaeus* Blumenbach, eenige dagen geleden aan 't Museum geschonken door 'n oud-Maastrichtenaar, de heer R. Valkhoff te Bergen N.H.

Jammer genoeg is de tand niet afkomstig uit Limburg. Ware dat 't geval, dan zou er 'n groote leemte in ons Provinciaal Museum zijn aangevuld.

Resten toch van den hollenbeer ontbreken hierin totaal. Wel bezitten we 'n paar hoektanden van een beer uit de tertiaire klei van Tegelen, n.l. *Ursus etruscus* Cuvier (zie Natuurh. Maandblad No. 2, 26 Febr. 1932, waarin wijlen Pater Dr. Bernsen deze tanden heeft afgebeeld en beschreven).

Blijkens oude literatuuropgaven zijn er echter ook van den hollenbeer enkele vondsten uit Zuid-Limburg bekend.

Staring vermeldt een schedel, gevonden te Caberg, en een halswervel te Maastricht (zie verslag Nederl. Kon. Akad. van Wetenschappen, afd. Natuurkunde 12, 1861, p. 271).

Deze fossielen, welke toentertijd volgens Staring berustten in de Collectie van 't Maastrichter Atheneum, zijn spoorloos verdwenen, zooals reeds vermeld wordt door Professor L. M. R. Rutten in: „die diluvialen Säugetiere der Niederlande” 1909, p. 92.

Cas. Ubaghs in zijn: „Beobachtungen über die chemische und mechanische Zersetzung der Kreide Limburg's und deren Einwirkung nebst einigen Bemerkungen über die diluvial- und feuerstein-Ablagerungen” 1859, p. 28, meldt de vondst van een fragment (waarschijnlijk) onderkaak, waarin drie tanden van *Ursus spelaeus* Cuv., die toen in 't bezit waren van den vinder, den heer H. Labry, Directeur der Maatschappij „Bergwerkvereniging voor Nederland”.

Waar ze gebleven zijn, hebben we niet kunnen achterhalen. Deze zijn, voor zoover we weten, de eenige, met name genoemde in Limburg ooit gevonden resten van den hollenbeer. Talrijk zijn ze derhalve niet.

En 't is meer dan waarschijnlijk, dat de dieren, waarvan de fossielen afkomstig zijn, hier ter plaatse nimmer hebben geleefd.

Trouwens dit is zoo goed als zeker ook 't geval geweest met de meeste andere diluviale zoogdieren, wier resten in den Limburgschen bodem worden gevonden.

De beenderen van b.v. *Elephas antiquus* Falconer, *Elephas primigenius* Blumenbach, *Rhinoceros antiquitatis* Blumenbach etc. zijn vermoedelijk van elders door de Maas naar ons gewest gevoerd in diluviale tijden.

Voor deze meening pleit: a) de zeer gehavende toestand, waarin de knoken hier haast altijd verkeerden; b) de laag, waarin ze gevonden worden. Deze laag toch is haast immer de overgang

van grint tot lösoied; c) 't feit, dat bijna immer deze fossielen zeer geïsoleerd voor den dag komen.

't Eerste ook maar ietwat volledig skelet dezer dieren, ja zelfs de vondst van een drie-, viertal knoken bij elkaar, die behoord hebben aan één-zelfde individu, moet tot op den dag van heden hier nog plaats vinden.¹⁾

Geheel anders is 't gesteld met de vondst van diluviale zoogdieren in 't buitenland!

En in hooge mate ter plaatse, waarvan deze hollenbeerkies afkomstig is. Die vindplaats toch is een hol, 't zoogenaamde berenhol in de Salzofen (2060 m) in het Totesgebirge, in de buurt van de Grundlsee in Salzkammergut (Oostenrijk), vlak bij de schilderachtige Lahngangsee.

Daarin liggen heele skeletresten, meer dan 20000 jaren oud, van hollenberen, naast en tusschen de skeletten van wolven, veelvraten, leeuwen, enz.

Die grot, van af de Lahngangsee, in de hoogte duidelijk zichtbaar, was al lang aan herders en jagers daar in de buurt bekend.

Doch eerst in 1924 drongen een paar jagers, die tijdens een onweer in haar ruimen ingang hadden geschild, langs 'n nauwe opening dieper in haar door en vonden tal van beenderen.

Deze vondst vertelden zij den heer Otto Körber uit Bad Aussee, die zich voor de ontdekking interesseerde, werk maakte van een wetenschappelijk onderzoek en in Augustus 1936, behalve honderden resten van wolven, veelvraten, leeuwen enz. de skeletresten te voorschijn haalde van niet minder dan 40 hollenberen!

Al deze palaeontologische schatten zijn door den heer Körber ondergebracht in Bad Aussee, zijn woonplaats, gelegen op 'n kleinen afstand van de Grundlsee, in een Museum, 't welk hij gedoopt heeft: „Internat. Station für Eiszeit und Höhlenforschung“.

Daar zijn ze voor belangstellende bezoekers ter bezichtiging onder leiding van den kundigen verzamelaar.

De heer Prick toont een botanische puzzle. De heer Kostermans zegt, dat we hier te doen hebben met een geval van z.g. klemdraai en wel bij Engewortel (*Angelica silvestris*). Bij klemdraai is de stengel getordeerd en staan de bladeren in een spiraal om den stengel. Het is gebleken, dat men door goede voeding 't aantal van de gedraaide stengels kan doen toenemen en door slechte voeding ze zelfs geheel kan doen verdwijnen.

De heer Waage toont een levende muurhagedis, gevangen door Leo Suhr te Maastricht en doet de volgende mededeeling. Bij een vorige gelegenheid deed ik een mededeeling over den ouderdom van verschillende dieren. In Proceedings Zoological Soc. of London 1936, p. 369—394, geeft Flower gegevens omtrent den leeftijd van Amphibiën. De volgende getallen zijn daaruit overgenomen.

Reuzensalamander 50—60 jaar, Gewone pad 36, Vuurpad 20, Knoflookpad 11, Ramsalamander 29, Alpensalamander 15, Vuursalamander 24, Axolotl 25, Boomkikker 22. De Vuursalamanders in 't terrarium, aanwezig in ons Museum, kreeg de Voorzitter in volwassen toestand in 1924 en zijn

hier dus reeds 12 jaar. Een Axolotl werd hier 12 jaar in leven gehouden.

De heer Kreutzer ging aan de hand van enkele schematische teekeningen na, oorsprong en vermoedelijke beteekenis van 't epiophoron, dat vooral bij egels sterk ontwikkeld schijnt te zijn. Mej. Sondeyker toont een exemplaar van 't Knopkruid (*Galinsoga parviflora*), gevonden te Heer, terwijl de heer v. Schaik een eigenaardige vergroeiing van 2 appels toont.

Nadat de Secretaris mededeeling heeft gedaan over den in November te geven filmavond (zie aankondiging in dit nummer) sloot de Voorzitter de vergadering.

¹⁾ Dat we destijds in 't Bosscherveld, Maastricht, (zie Maandblad Maart 1926), 't bijna volledig skelet vonden van *Cervus elaphus* L., kan verklaard worden door te veronderstellen, dat 't dier hier werd aangespoeld zittende in 'n groot ijs- of wellicht ook aardblok; iets wat ook 't geval zal geweest zijn met den nog in zijn geheel zijnden rechter voorpoot van *Rhinoceros antiquitatis* Bl., die we in 1920 mochten opdelven uit de groeve „Belvédère“.

EINE NEUE EUROPÄISCHE METOPINA (PHORIDAE, DIPTERA), UND VERGLEICHENDE DARSTELLUNG DES FLÜGELGEÄDERS DER WEIBCHEN DIESER GATTUNG MIT 7 ABBILDUNGEN

von

H. Schmitz S. J.

(Schluss).

Mit der vorliegenden neuen Art steigt die Anzahl der aus Europa bekannten *Metopina*-Arten auf sieben: *M. galeata* Hal. (♂ u. ♀ bekannt), *M. heselhausi* Schmitz (♂ ♀), *M. crassinervis* Schmitz (♂), *M. cuneata* Schmitz (♀), *M. formicomendicula* Schmitz (♂ ♀), *M. inaequalis* Schmitz (♀), *M. pileata* Schmitz (♂ ♀). Ein Doppeltes ist dabei vorausgesetzt, erstens dass die von mir als *galeata* gedeutete, in Mitteleuropa häufige Art wirklich die von Haliday gemeinte ist und zweitens, dass *M. oligoneura* (Mik), *perpusilla* (Six) und *braueri* (Strobl) alle Synonyme von *galeata* sind, was von v. Röder (Wien. Entomol. Zeitg VI 1887 288) und anschliessend von Th. Becker behauptet wird, aber erst durch genaue Typenuntersuchung sichergestellt werden muss. Über die Artrechte und das noch unbeschriebene ♂ von *heselhausi* werde ich in einer späteren Arbeit handeln. Hier will ich nur über das Flügelgeäder der von sechs europäischen Arten bekannten Weibchen einige vergleichende Bemerkungen machen. Wie die Zusammenstellung der sechs Mikrophotogramme Fig. 2 a-f zeigt, sind die Unterschiede auf den ersten Blick nicht gross; die hellere oder dunklere Tönung der Membran darf nicht in Betracht gezogen werden, da es sich um sechs verschiedene Aufnahmen u. Abzüge handelt